

Jelena Kuvač Kraljević

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za logopediju, Laboratorij za psiholingvistička istraživanja

Mirjana Lenčec

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za logopediju

Frazeologija dječjega jezika: psiholingvistički pristup**Phraseology in the children's language: psycholinguistic approach**

Prethodno priopćenje UDK: 81'232:159.9

SAŽETAK

Problem razumijevanja i uporabe frazema sve je prisutniji u različitim znanstvenim područjima i disciplinama. Iskazivanje svijeta prenesenim značenjima, čime se ujedno ekonomizira jezik, danas je sve prisutnije - i u svakodnevnome govoru i poetici, mitologiji, književnosti, tehničko-znanstvenome nazivlju. Neka su prenesena značenja zbog učestale uporabe toliko uklopljena u svakodnevni jezik da su gotovo izgubila identitet prenesenoga. Druga se pak rijetko čuju, lokalno su označna i teško značenjski usporediva unutar jednoga jezika (njegovih idioma), a još teže usporediva s frazemima drugih jezika.

Razumijevanje i uporaba prenesenih značenja, osim kulturološke i jezične, odražava i spoznajnu sastavnicu. Stoga složenost i struktura prenesenoga pružaju podatke o nizu razvojnih značajki određene sredine kao cjeline, ali i pojedinca. U ovom je radu opisano deset frazema hrvatskoga jezika prema dvama odabranim obilježjima: 1. ishodištu i razvoju frazema, vezano uz objekte i radnje kojima se određena značenja daju na jezično osebujan način iskazujući kulturu jednoga naroda; 2. individualnu lingvističku odnosno semantičku kompetenciju, čija je postupnost u razumijevanju i uporabi spoznajno utemeljena. Određenje tih obilježja u urednom jezičnome razvoju omogućava prepoznavanje odstupanja u usvajanju prenesenih značenja. Prenesena značenja prisutna su i u pisanoj komunikaciji, i to u oblicima koji se upotrebljavaju u početnome usvajanju čitanja, kao i oblicima namijenjenima tzv. naprednim čitačima. Stoga je oblikovanje postupaka za razvijanje komunikacije putem frazema nužno za postizanje optimalnoga jezičnoga razvoja te kao prevencija poteškoća čitanja i pisanja. S obzirom na cilj rada i dosadašnje spoznaje, opisat ćemo rezultate ispitivanja poznavanja deset frazema kod četrdesetero desetogodišnjaka urednog jezično-govornoga razvoja, polaznika trećih razreda redovnih osnovnih škola.

Ključne riječi:
idiomi ■ jezična kompetencija ■ uredan jezični razvoj

ABSTRACT

The problem of understanding and using phrases is present in different scientific fields and disciplines. Expressing the world with transferred meanings helps economizing the language. It is widespread in everyday discourse and poetics, mythology, literature, technical and scientific terminology. Some transferred meanings are, due to their frequent useage, embedded in everyday language, so they have almost lost the transferred identity. Other transferred meanings are rarely heard and hardly comparable by their meaning in given language (idioms), let alone with idioms in other languages.

Understanding and using figurative meanings reflects not only cultural and linguistic, but also cognitive component. Therefore, the complexity and structure of the transferred meanings provides information on a number of environmental and individual developmental characteristics. This paper describes 10 phrases of the Croatian language, selected with regard to: 1) the origin and development of idioms, related to objects and actions that define meaning peculiarly for the culture; 2) individual linguistic or semantic competences. By determining those characteristics in typical language development it is possible to recognize the difficulties in the adoption of figurative meanings. Transferred meanings are also present in written communication, in forms that support initial acquiring of reading, as well as in forms intended for advanced readers. Therefore, in order to achieve optimal language development, it is necessary to design the procedures for the development of communication through phrases. This is also necessary for the prevention of difficulties in reading and writing. Given its objective and the present knowledge, this paper describes the results of the analysis of idioms recognition among 40 ten-years-olds with typical language and speech development.

Keywords:
idioms ■ language competence ■ regular language development

UVOD

Kako usvajamo jezik? Na to kontroverzno pitanje – aktualno još od Aristotelova doba – teško je odgovoriti. Teorije, modeli, pokušaji i naponi ponuđeni su i utrošeni u opisivanje procesa usvajanja i učenja jezika kod djece, ali i odraslih. No, usprkos tome psiholingvistika je još na margini lingvističke zbilje. Često je lišena svoje zaslužene vrijednosti, a kao sinonimnom izrazu *dječjoj lingvistici* – neopravdano se pridaje konotacija jednostavnosti i nedovoljne jezikoslovne ozbiljnosti.

Psiholingvistika dobiva svoju važnost isticanjem pojava jezične patologije i neprimjerene obrazovne lingvistike, a što nije i ne smije biti njezino jedino određenje vrijednosti. Izranjanje tih pojava i poimanja psiholingvistike nastaje iz sukoba dječjih jezičnih i spoznajnih sposobnosti i nastavnih sadržaja ili postojanja jezičnih teškoća, koje narušavaju inače skladno djetetovo djelovanje.

Proučavanja hrvatskoga jezika kod djece iznijela su na vidjelo brojne teškoće s kojima se djeca susreću ovladavajući jezikom te dala naglasak psiholingvističkim istraživanjima – kao okosnici razmatranja uloge različitih sastavnica jezika u urednom i narušenom jezičnome razvoju. (Jelaska, Kovačević 2001.; Blaži i sur., 2001.; Arapović, Kuvač, 2003.; Kuvač, Cvikić, 2003.; Lenček, Ivšac, 2007. i dr.)

Kao središte obrade u ovome su radu upotrijebljeni frazemi. Njihovom se raščlambom dobivaju odgovori o vremenu i redosljedu usvajanja prenesenih značenja te načinima kako se frazemi razumiju. Važnost psiholingvističkih smjernica ovoga rada jest usmjeravanje obrazovne lingvistike na mogućnosti primjene frazema u nastavnome programu. U jezičnoj rehabilitaciji i kliničkom logopedskome radu spoznaje mogu poslužiti za procjenu vremena i načina pristupanja ovoj osobitoj kategoriji rječnika, kao i razvoju postupaka njihova usvajanja.

Usvajanje prenesenih značenja

Unatoč nekim razlikama u oblikovanju i obilježavanju frazema, bit je ovih fiksnih izričaja u prenesenome značenju koje se ne može izdvojiti iz literarnog značenja pojedinačnih sastavnica od kojih je frazem oblikovan. Frazem se ne stvara u govornome procesu – nego se već kao zapamćena, usvojena ili naučena cjelina uključuje u diskurs, pa se stoga može govoriti o njegovoj ustaljenosti, tj. reproduktivnosti (Fink-Arsovski, 2002.). Kako frazeološko značenje, dakle, nije zbroj leksičkih značenja pojedinih komponenata u sastavu, razumijevanje je usmjereno desemantizaciji. Pri tome se sve komponente u sastavu frazema mogu semantički preoblikovati, ili je desemantizacija djelomična pa samo jedan dio frazema gubi svoje prvotno leksičko značenje. Stoga neusvojenost frazema proizlazi iz neznanja o količini desemantizacije, kao i nepoznavanja sadržaja na koji se ona odnosi.

Učenje značenja frazema postupni je razvojni proces. Korijeni prenesenih značenja su u simboličkoj igri, tj. u dječjim igrama pretvaranja ili *kao da* igrama (npr. *banana je avion*). U počecima, simbolička je igra zapravo učenje o funkcioniranju objekata djetetove okoline i učenje o uzrocima i učincima. Nakon toga se javlja zamišljena igra, koja je osnova za ovladavanje prenesenim značenjima jer je

upravo u toj fazi dijete sposobno zamjenjivati jedan objekt drugim. Iduće su faze simboličke igre složenije u izvedbi, ali i vokalnoj pratnji tih izvedba. (Davies, 1999.).

Izloženost frazemima ima značajnu ulogu u procesu njihova učenja i podržava *hipotezu jezičnoga iskustva* (Abel, 2003., Nippold, 2003.). Predškolska djeca posjeduju predodžbe o frazemima, no te su predodžbe manje sofisticirane nego kod odraslih. Najranija ovladavanja frazemima temelje se na fizičkoj sličnosti (Broderick, 1990.). Pri tome preneseno značenje mora biti posebno pohranjeno u mentalnome leksikonu. Takva se značenja uče kao cjelina, stav je autora najstarijih modela (Gibbs, 1980., Abel, 2003., Fink-Arsovski, 2002. i dr.), tj. modela prve generacije – *hipoteze liste frazema, hipoteze leksičke reprezentacije, hipoteze izravnoga pristupa*. Obrada, pohranjivanje i razumijevanje frazema tumače se kroz ispitivanje i određivanje vremena utrošenoga za obradu doslovnih i prenesenih značenja. Rezultati tih ispitivanja razlikovali su se od modela do modela. Za jedan je dio modela doslovno značenje osnova za preneseno, za druge je obrada obaju značenja paralelna. Iznimno Gibbs (1980.) u okviru svog modela – *pretpostavke izravnoga pristupa* – nudi treće objašnjenje koje ističe autonomnost prenesenoga značenja. Ta se autonomnost postiže kontekstom, tj. u prihvatljivom se kontekstu prenesena značenja mogu brže obraditi nego doslovna.

Usmjerенost na problematiku obrade rezultirala je i novijim modelima tumačenja frazema, pri čemu se i dalje najviše pozornosti usmjerava na vrijeme, odnosno trajanje obrade. *Konfiguracijski model* (Cacciari, Tabossi, 1988.) zagovara istodobnost literarnoga značenja frazema i obrade prenesenoga, koja započinje 300 ms po predstavljanju frazema. Idiomaticko se značenje otkriva aktivacijom “idiomatickoga ključa”, a o njegovu položaju ovisi vrijeme obrade frazema. Ta činjenica ovaj model čini superiornijim od modela prve generacije.

U različitim se modelima može naći više prihvatljivih odnosa kojima se tumačenja i shvaćanja prenesenih značenja mogu opisati, no čini se da je poteškoća svih frazeoloških modela što su usmjereni ili na leksičke predodžbe ili na konceptualni aspekt i ne pokušavaju kombinirati oba dijela u jedan teorijski model (Abel, 2003.). Nedostaje li frazemu frazemska natuknica na leksičkoj razini, nastupit će konceptualna reprezentacija tijekom razumijevanja. Konceptualna reprezentacija pritom predstavlja nejezični entitet koji organizira znanje o svijetu i predstavlja ga na općoj spoznajnoj razini, a time se udaljavamo od specifično jezičnoga.

SVRHA I CILJ ISTRAŽIVANJA

U kliničkome radu s djecom i različitim pilot-istraživanjima primijećene su teškoće u razumijevanju prenesenoga značenja kod djece s različitim vrstama jezičnih problema, a posebno one s disleksijom (Lenček, 1994.a, b). Poznavanje “urednosti” odnosno obilježja usvajanja *zamjenskih* entiteta kod djece urednog jezično-govornoga razvoja nužno je za utvrđivanje (dijagnosticiranje) odstupanja te oblikovanje metoda i postupaka za razvoj razumijevanja i uporabe ovih kulturološki, jezično i spoznajno određenih oblika.

Stoga je cilj ovoga rada opisati deset frazema hrvatskoga jezika u odnosu na dva obilježja:

- 1) ishodište i razvoj prenesenoga značenja,
- 2) individualnu jezičnu odnosno semantičku kompetenciju.

METODE

Ispitanici

Ispitanici su bili učenici trećih razreda redovnih osnovnih škola s područja grada Zagreba, njih 40-ero – 31 dječak i 9 djevojčica. Sva su djeca prosječnih intelektualnih sposobnosti i uredna jezično-govornoga razvoja. Ni jednome djetetu nisu dijagnosticirane bilo kakve teškoće. Kronološka je dob djece od 8 godina i 9 mjeseci do 9 godina i 3 mjeseca. Ta su djeca ispitana u sklopu opsežnijega istraživanja (Lenček, 1994.a)

Ispitni materijal

Odabrani frazemi izdvojeni su prema ranijim ispitivanjima i provjerama (Lenček, 1994.a), a na osnovi prisutnosti ovih frazema u tekstovima školskih udžbenika, odnosno drugih školskih materijala (vježbenica, priručnika). Premda se sadržaji udžbenika i školskih materijala mijenjaju, odabrani frazemi predstavljaju oblike koji su česti u svakodnevnom govoru te ih djeca mogu usvojiti slušanjem (Lenček, 1994.a).

Svaki je frazem pročitao djetetu, a dijete je trebalo objasniti njegovo značenje. Točno objašnjenje donosi 1 bod. Prije ispitivanja dana su dva primjera za vježbu.

- prava je lija
- prodao je rog za svijeću
- izvukao je deblji kraj
- vadi kestene iz vatre
- radi kao mrav
- kupio je mačka u vreći
- živi na velikoj (visokoj) nozi
- baš je truba
- ne idi glavom kroza zid
- progledali su mu kroz prste

REZULTATI

Kvantitativna analiza napravljena je prema postignutome broju bodova sve djece na svakom odabranome frazemu. Time je dobiven redosljed frazema prema broju točnih odgovora. Izračunani su i osnovni statistici za svaki frazem: aritmetička sredina (x), standardna devijacija (SD), a naveden je i mogući raspon rezultata (RR).

Po frekvenciji točnih odgovora, najbolje se razumiju i prepoznaju prenesena značenja koja se oslanjaju na osobine pripisane životinjama (*radi kao mrav*, *prava je lija*). "Input" – ulazne jezične informacije za stvaranje predodžaba o značenju tih frazema su uglavnom u čitanju priča, to je potvrda da aktivnost ranoga druženja s knjigom izravno utječe na razinu dječjega rječnika. Nadalje, princip *kao da* – razvojno prepoznat kao začetak razumijevanja frazema –

mogući je razlog dobroga razumijevanja upravo tih prenesenih značenja.

Djelomično je razumijevanje frazema (*živi na velikoj (visokoj) nozi; izvukao je deblji kraj; baš je truba; progledali su mu kroz prste, kupio je mačka u vreći*) koji su zapravo česti u govornoj komunikaciji – pa i školskome okruženju (Lenček, 1994.a; Lenček 1994.b). Njihovo shvaćanje može biti olakšano govornim kontekstom i služenjem kontekstualnim odrednicama te situacijskim intervencijama. Relativno dobro tumačenje njihova značenja može se vezati i uz bolje upamćivanje, prepoznavanje, izdvajanje i obradu negativnih negoli pozitivnih osobina i ponašanja (Anđel, Kuvač, Vancaš, 2003.).

Tablica 1. Redosljed frazema prema broju točnih odgovora

Frazemi	Frekvencija točnih odgovora	X	SD	RR
Radi kao mrav	36	.90	.30	0-1
Prava je lija	30	.75	.44	0-1
Živi na velikoj (visokoj) nozi	22	.55	.50	0-1
Izvukao je deblji kraj	20	.50	.51	0-1
Baš je truba	18	.45	.50	0-1
Progledali su mu kroz prste	16	.40	.50	0-1
Kupio je mačka u vreći	14	.35	.48	0-1
Prodao je rog za svijeću	8	.20	.40	0-1
Ne idi glavom kroza zid	7	.17	.38	0-1
Vadi kestene iz vatre	4	.10	.30	0-1

Najlošije rezultate djeca postižu na frazemima za čije je razumijevanje potrebna cjelovita desemantizacija. Premda je udaljenost asocijativnih elemenata i veza danoga iskaza i značenja naizgled jednaka kao i u skupini frazema koje su uspješnije prepoznavali (tzv. djelomično prepoznavana skupina), moguće je da se udaljenost od značenja i težina njihovih usvajanja povećava i prisutnošću pojedinačno neučestalih riječi (*rog, svijeća, kesten*) te njihovih kombinacija s radnjama.

Ukupna uspješnost ispitanika na svim zadacima govori o 36% točnih odgovora za sve ispitanike na svim frazemima. Postignuti rezultat govori o samo djelomičnoj usvojenosti kategorije prenesenoga značenja. Apstrahiranje i usvajanje novih značenja iz poznatih fonetskih struktura još je problematično devetogodišnjacima – ali ne jednako za sve ponuđene frazeme.

Stoga je učinjena kvalitativna analiza dječjih odgovora. Ona obuhvaća tri frazema s najvećom i tri frazema s najmanjom frekvencijom točnih odgovora. Interpretacija značenja ponuđenih frazema započet će odrednicom iz frazeološkoga rječnika (FR) (Menac i sur., 2003.)

Radi kao mrav

FR: *neobično (zavidno, izuzetno) marljiv (vrijedan, radin)*

Najčešći odgovori djece bili su: *radišan je, puno radi, marljiv je, vrijedan je*, tj. djeca su ponudila sinonime za isti pojam odnosno značenje frazema. Opravdano je razmišljati

o visokoj uspješnosti u shvaćanju toga frazema kao rezultatu poznavanja priče *Cvrčak i mrav* i odgojnih naputaka, kojima se djeci već u ranoj dobi nudi ovaj ulazni oblik u značenju koje mogu i trebaju prihvatiti i razumjeti.

Prava je lija

FR: *stari lisac: lukavac, prepredenjak, iskusen čovjek koji vješto iskorištava situaciju u svoju korist*

Frekvencija točnih odgovora na ovom frazemu nešto je manja od frekvencije prethodnog. Značenja koja su djeca ponudila, bila su: *mudar je, lukav je, domišljat*.

Za oba se frazema dobro razumijevanje može tumačiti kroz dječju izloženost pričama, posebno bajkama i basnama. S druge strane, u semantičkome središtu tih dvaju frazema nalaze se životinje kao konkretne imenice, objekti lako predočivi djeci, a s obilježjima tih životinja djeca se najčešće upoznaju upravo u pričama. Izloženost čitanju, u početku od roditelja, a kasnije i samostalno *...pomoć su djetetu u integriranju novog rječnika i sintakse u vlastiti diskurs, koji će s vremenom postati sve doradeniji i eksplicitniji...* (Canut, 2001.). Priče su tekstovi koji obogaćuju dječji pasivni rječnik, razvijaju dječje znanje o svijetu – što će s vremenom omogućiti i aktivnu uporabu riječi i prenesenih značenja.

Živi na velikoj (visokoj) nozi

FR: *žinjjeti vrlo raskošno (bogato), neumjereno rasipati novac*

Točnu interpretaciju tog frazema dalo je 60 % djece: *ima puno, bogat je, puno troši*. Međutim, tu dolazi i do doslovnoga izdvajanja značenja: *visok je, ima velike noge, ima samo jednu nogu*. Taj je frazem djeci bio poznat te je postotak točnoga tumačenja bio visok, a pretpostavljamo da se i u ovom slučaju radilo o visokoj učestalosti frazema u dječjem okruženju.

Frazemi sa znatno manjom frekvencijom točnih odgovora pravi su pokazatelji doslovnoga shvaćanja značenja frazema.

Prodao je rog za svijeću

FR: *prevariti/varati koga, podvaliti/podvaljivati komu*

Taj frazem djeca objašnjavaju: *siromah je, dao je bika za svijeću, ima svjetlo*. Osim doslovnoga shvaćanja nailazimo i na pogrešna tumačenja značenja: *nije mu se isplatilo, glup je, prodao je zabadava*. Međutim, na kontinuumu doslovnoga i prenesenoga značenja postoji i *međurazina* koja povezuje doslovno i preneseno značenje. Ta je razina pomak u razumijevanju, tj. obrazloženju frazema u prenesenome značenju, ali značenje još nije potpuno i pravilno: *mjenjatelj je*. Svega je 20 % djece točno interpretiralo značenje: *sa zadovoljstvom je prodao jer je podvalio i zaradio, nešto je prodao da nabavi nešto drugo i prevario je da dobije bolje, prodao je nešto nevrjedno kao da je vrijedno i podvalio je nekome*.

Ne idi glavom kroza zid

FR: *htjeti silom svladati nesavladivu zapreku, biti pretjerano uporan (tvrdoglav), uzalud se truditi*

Doslovna su značenja zapravo davanje posljedice frazemske učinka: *da se ne ozlijediš, boljet će te, ili u funkciji obrazloženja zašto se to čini: zid ga štopa, ima veliku glavu, ošamućen je, napravi nešto i zaboravi*. Primjeri su točno danoga značenja: *pokušava nešto nemoguće, netko nešto hoće što ne može i mi mu kažemo da to ne radi makar to uporno hoće, ne pokušavaj nešto*

besmisleno što nije za tebe dobro.

Vadi kestene iz vatre

FR: *izlagati se neugodnostima umjesto nekoga drugoga, snositi posljedice čijih postupaka, biti kažnjen umjesto koga*

Taj frazem s najmanje točnih odgovora nudi najviše primjera doslovnoga tumačenja: *nema kestena, ne boji se vatre, vadi kestene, kesteni su vrući, pronašao je ispečen kesten, gladan je, peku ga ruke, kestenjar je, treba ih izvaditi, valjda s tuđom rukom, nije lud da sâm*. Svega su dva primjera točnoga objašnjenja značenja: *špašava i radi poslove koje drugi ne vole, mora popraviti i spasiti što je loše napravljeno*.

ZAKLJUČAK

Raščlambom odgovora o poznavanju značenja deset frazema koji se upotrebljavaju u hrvatskome jeziku, vidljivo je da devetogodišnjaci imaju samo djelomično usvojeno doživljavanje jednoga entiteta putem drugoga. Doslovno shvaćanje iskaza *prva* je razina tumačenja frazema. U *prijelaznoj* razini tumačenja su udaljena od doslovnoga, djelomično sadrže preneseno, ali su pogrešna. Prva pravilna tumačenja proizlaze iz shvaćanja prenesenih značenja osobina subjekata. Ona su vrlo vjerojatno vezana uz veću količinu ulaznih informacija koje se djetetu nude kroz čitanje tekstova – priča, bajka, basna. Prenesena značenja gdje su nositelji glagoli, teže su shvatljiva – čini se da se teže *prenose* radnje nego osobine. Količina prisutnosti i primjene frazema, kao što je očekivano, bitno određuje stupanj njihova razumijevanja: manje učestali frazemi teže se i rjeđe razumiju. Moguće je da učestalost samih elemenata prisutnih u nekim odabranim izričajima također utječe na usvojenost prenesenoga značenja.

Razumijevanje i uporaba frazema ovise o stupnju jezične kompetencije i spoznajnoga razvoja, ali su, kao i brojni drugi jezični sadržaji, pokazatelji i njihova razvoja. Taj oblik figurativnoga jezika moguće je razvijati i poticati postupcima koji će uključivati psihološku i lingvističku dimenziju.

LITERATURA

- 1) Abel, B. (2003). English idioms in the first language and second language lexicon: a dual representation approach. *Second Language Research*. 19 (4), 329-358.
- 2) Anđel, M., Kuvač, J., Vančaš, M. (2003). L' acquisition par reformulation en croate. In: Martinot, C., Ibrahim, A. H.(eds.): *La reformulation: Un principe universel d' acquisition*. Editions Kime. Paris.
- 3) Arapović, D., Kuvač, J. (2003). Sintaksa u djece s posebnim jezičnim teškoćama i djeca uredna jezično govornoga razvoja. *Zbornik radova Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku - Psiholingvistika i kognitivna znanost u Hrvatskoj*. Stolac, D. (ur.). Rijeka. 9-17.
- 4) Blaži, D., Vančaš, M., Kovačević, M. (2001). Glagolska i imenska morfologija u ranom usvajanju hrvatskoga jezika. *Zbornik radova s II. slavističkog kongresa*. Sesar, D., Vidović-Bolt, I. (ur.) Zagreb. 341– 348.
- 5) Broderick, V. (1990). Young Children's Comprehension of Similarities Underlying Metaphor. *Jornal of*

Psycholinguistic Research, 20 (2), 65-81.

6) Cacciari, C., Tabossi, P. (1988). The comprehension of idioms: do visual images reflect figurative meaning. *European Journal of Cognitive Psychology*, 7 (3), 283-305.

7) Canut, E. (2001). Narrative Activity in Adult-Child Interaction Based on the Texts of Illustrated Storybooks. Its Contribution to the Elaboration of Children's Syntax and Representations of Literacy. In: Almgren, M., Barreña, A., Ezeizabarrena, M.-J., Idiazabal, I., MacWhinney, B. (eds.) *Research on Child Language Acquisition*. Cascadilla Press. San Sebastián. 279-300.

8) Davies, D. (1999). *Child Development*. Guilford Press. London.

9) Fink-Arsovski, Ž. (2002). Poredbena frazeologija – pogled iznutra i izvana. FF press. Zagreb.

10) Gibbs, R.W. (1980). Spilling the beans on understanding and memory for idioms in conversation. *Memory and Cognition*, 8, 149-156.

11) Jelaska, Z., Kovačević, M. (2001). Odnos glagola i imenica u ranome jezičnome razvoju. Zbornik radova s II. slavističkog kongresa. Sesar, D., Vidović-Bolt, I. (ur.) Zagreb. 441- 452.

12) Kuváč, J., Cvikić, L. (2003). Obilježja dječje gramatike na primjeru imeničke morfologije. *Riječ*, 9 (2), 19 - 30.

13) Lenček, M. (1994). Jezične sposobnosti u djece s teškoćama čitanja. Magistarski rad. Fakultet za defektologiju. Zagreb.

14) Lenček, M. (1994b). Diskriminativna vrijednost nekih jezičnih zadataka za teškoće čitanja. *Defektologija*, 2, 115-127.

15) Lenček, M., Ivšac, J. (2007). Pišemo li dobro? O pogreškama i rukopisu. Zbornik radova s međunarodnoga znanstveno-stručnog skupa. Prema novom kurikulumu u odgoju i obrazovanju - Bacalja, R. (ur.). Zadar. 11-24.

16) Menac, A., Fink-Arsovski, Ž., Venturin, R. (2003.) *Hrvatski frazeološki rječnik*. Naklada Ljevak. Zagreb.

17) Nippold, M., A. (2003). Mental Imagery and Idiom Comprehension: A Comparison of School-Age Children and Adults. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 46, 788-799.